

מסורת הש"ס

[illegible]

ורה אור השלם

1. קָדַשׁ לִי כָל כְּבוֹד פֶּטֶר
כָּל רְחֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּאֶדָם וּבִבְהֵמָה לִי הוּא:
שְׁמוֹת יֵג ב
2. כָּל הַכְּבוֹד אֲשֶׁר יוֹלֵד
בְּבִקְרָךְ וּבְצִמְצָן הַזֶּכֶר
תִּקְדֹּשׁ לִי אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲבֹד בְּכֶבֶד שׁוֹרֵךְ וְלֹא
תִתֵּן כְּבוֹד צִמְצָן:
- דְּבָרִים טו יט
3. וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רְחֵם
לִי וְכָל פֶּטֶר שֶׁנֶּה בְּהֵמָה
אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזֶּהָרִים
שְׁמוֹת יֵג כ

הגהות הב"ח

(ה) במשנה הראשון משום
שאלו פטר נכר וסמי
משום (ג) רש"י
משום עקמו: (ד) וסמי
יולא דופן כטר שאל
ידקן דופן הוי ככור
לדורות ולא לרחמים
אהבא אחריז הנידל
אחריז דרך הרחם הוי
ככור לרחמים ולי לידרות
שכנני אף ולי אחר קוס
(א) ר"ה אי ככור הוי
שאלו ככור לידרות
לרחמים: (ד) ר"ה ככור הוי
אף ימן ולי מניז אף שור
אף ולי אף לרחמים
א"ע דלא לידרות כגון
זכר שאל:

מוסמ רעז"י

מכלל הצריך לפרט.
ללמוד כלל מן הפרט (חולין
פח:).

הדרין עלך הלוקח עובר
חמורו

רבינו גרשום

ויוצא דופן של צדק יצא כנוג
החוקים ממש אל אלה כנוג
שקדוהו ויצא מן הדג וזה
האמרינו בהבמה המקשה
שנשנמו כחלי זה הרוחם
הזהיר : וזבא חתוריו
הזהיר הרוחם כנוג שחור
ההבירה וזהו הרוח הקדוש
מגומם אלה יצא זה מרחם
שלם : וזהו שנתה יעזו
משום בירואת אלה : וזה
הכבור ליהודה : והבא חתוריו
הזהיר הכבור ליהודה :
נקיבא אמר שניה כר :
הכבור דבר אחר : ואליה
הרוחמינו יצא כבור ואצ"ה
אלה חל כלל מלי כבור :
לחלת מולי צריר למיהר
הכבור ליהודה : וזהו
וילורביר : קיבא שפוט
הזהיר הכבור ליהודה :
למורא דא סוד אחר מהני
לחל אחר : כבור : כל כבור
יחיתו לחל דמשמע כל כבור
אז וזר ואז נקבת חל וזה
הזהיר חל למיחיתו וזה

הלוקח עובר פרתו פרק שני בכורות

במִתְנֵי יוֹאֵל דּוֹפֵן. ט' צְבוּר שֵׁאֵל לִדְרֹךְ דּוֹפֵן. (ז) הֵבֵא אַחֲרָיו צְבוּר לְזוֹכְרִים וְלֹא לְרַחֲמִים וְלֹא לְלִידָה שֶׁצְבוּר יֵאֵל אַחֵר קוֹדֵם לוֹ: שְׁנֵימָה יִרְעוּ. דְּסַפֵּק צְבוּר הֵן דִּמְסַפֵּקֵא לִר' טַרְפוֹן צְבוּר לְדַבֵּר אֶחָד אִי הוּא צְבוּר אִי לֹא הוּא צְבוּר: גְּב' מַלְלָה הִצְרִיד לַפֶּטֶר. שֶׁהַכֵּלל צָרִיךְ שִׁיחָא הִפְרַט

ועמו: מפרט הצריך לכלל יס שהפרט
הצריך שיהא הכלל עמו: יולד קדש לי
והוא. הך רישא ולא פירושא דכלל
ההצריך לפרט הוא אלף מצינעמא וסיפא:
כלל בצור. כלל אפי' נקבות ת"ל א זכר
אשר יולד בבקר וצבאק הזכר זה
ולא ופרט השנוי במדה ראשון וזה
ששלוש עשרה מדות שהפרט בא למעט
אחת הכלל ממשמעו ולהעמידו על הפרט
האין בכלל אלף מה שבפרט שהרי זה
דיומה לכלל ופרט השנוי אלף מדה
וראשונה מן הבהמה כלל מן הבקר ומן
האילן ופרט אין בכלל אלף מה שבפרט
הוא. בצור וכן יולד אפי' יתמה נקבה
ופניו דרך רחם דהכי משמע בצור
וכך בצור לזכרים שלא קדמו וזכר אחר
הוא בצור ואע"ג דאינו בצור א ללידה
וללחממים: פ"ל פטור רחם. ה אינטיריך
הוא פרט לפרושי דלא מייקרי בצור עד
היהו בצור לחממים משום דלא הוה
לענין ה בצור משמעוהו כללל. ולא
דמי לכלל ופרט דהאין פרט למעוטי
כללל ולא לפרושי משמעוהו כגון רישא
דברייתא בצור יכול אפי' נקבה ת"ל זכר
היינו כלל ופרט גמור דלא אינטיריך
לפרושי היכי דמי בצור דהא הנקבה
תמור לכל מיני הוה אלף למעוטי דלא
יבא אף הנקבה קדושתו בצורה.
דכוחה בשמיטת חולין (דף פסח) ובסוה
דעפרה קרי ליה כלל הצריך לפרט משום

דמרי גוויי כסוי הוי כגון כפית כלי עליו ועוד יש כסוי דדבר המתפוס
כגון עפר וכיוצא בו לכך נאמר עפר למעוטי כסוי דבר שלם ולא דיינין
ליה כלל ופרט גמור דמשמע נמי שחיקת אצנים והיגר והורניק:
יגוד: דמשמע צבור לכל מילי צעין והיינו פרט הצריך לכלל דזכר
פטר רחס שהוא פרט צריכין לצבור שאילו לא נאמר צבור הייתי אומר
ש"פ שאינו צבור יקדש. ורוב פטרות שצבורה אינן צריכין לכללות
השעמה כגון (ויקרא א') ובקרב מן הטהור לא היו צריכין שיצטב מן הצהמה
(וי') ואי ידענא איז אל ערעו חמור [וא שרן] או שה (שמות כ') אינן צריכין
ורכל בהמה אלא שצא להיות מוסף על הפרט. כלל הצריך לפרט שאין
אחמה יכול להצין ^י מהו אומר עד שיצוא הפרט לפרשו כגון צבור זכר
יכול אפי' יתה נקבה לפניו דצבור שהוא כלל לא ידענא צבור למאי
אקאמר אי לזכרים אפי' דלא לרחמים כגון האי אי לרחמים ולא לזכרים
כגון זכר שיא' ^י פטר רחס אחר יוצא דופן אי נמי עד דהוי צבור
לרחמים ולולדות: **ישא** אף נסיב לא **תלמודא** צבור. מצינחא קרי
ישא דקמני יבול אפי' יתה נקבה לפניו ת"ל פטר רחס מלדא נסיב
לא תלמודא ת"ל צבור דמשמע צבור לכל מילי אלא לא משמענא ליה
דצבור לכל מילי משמע ולהכי לא נסביה דלא ^י מימעט האי מיניה
"כיון דלא יא' זכר לפניו צבור קרינא ^י דצבור לזכרים הוא אלאמא ס"ל
נכזר דקרא צבור לדבר אחד הוא ^י הוי משמע: ^י **יבול אפי' יא' אחר**
יואל דופן. והוא יא' דרך רחס: **וסיפא נסיב לה תלמודא** צבור. אלא
נכזר דכזב דקרא לכל מילי משמע דצבור לדבר אחד כגון האי דהוי
נכזר לרחמים ^י (ולזכרים) אלא דלא הוי צבור לוולדות לא הוי צבור:
ועולם צבור לדבר אחד לא הוי צבור. כלומר ^י אי דקרא לכל מילי משמע
והוא יא' דלא נכזר תלמודא צבור בירשא: **ה"ק אי' זכר יבול אפי' יא' שר**
יבול ס"ל פטר רחס. דהמא לא מצי ^י תלמודא נסיב צבור למעוטי
האי דהא צבור לכל דבר הוא דהא לא קדמו אחר בעולם להכי נקט פטר
רחס וממילא ^י (נמי) אימעט נמי יתה נקבה לפניו מפטר רחס:
יצינא אחר צבור לדבר אחד הוי צבור. כלומר ^י [צבור] דקרא אפי'
לדבר אחד משמע וסיפא דנסיב תלמודא צבור למעוטי יא' אחר יוצא דופן
לא ממשמעות דקרא נפקא דקרא ^י משמע צבור לדבר אחד אלא
ממריצויא דקרא: **דאי ס"ד בו' צבור דכזב רחמנא.** דמשמע שיהא
נכזר במקלס למה לא לכזב פטר רחס זכר תקדש ^י ולישקוב:
דאי

דרך רחם דאכתי הוי בכור לזכרים: ת"ל פטר רחם. דבעינן נמי בכור לרחמים: אי פטר רחם. היינו אלא לרחמים: יכול אפי' יצא אחר יוצא דופן נקבה ת"ל בכור. דהיינו פרט [כלל] ולכל מילי

פרק שני בכורות י"ט.

דָּהָךְ שְׁלֹא בִיבְרָה שְׂבִיחַ טַפַּי. וְהִנֵּי נִמְי' צַפַּ"ק דְּחִמּוּרָה (דף ח:)
מִר זִוְטָרָה אִיקֻנֵּךְ בִּי רַב אֲשֵׁי סִיחִי לְקֻמְיָה שְׂבִרָה אֲמִירָה
לֵיָה לְעֻעֹם מִר דְּמַבְרִי יִלֵּא מִשּׁוֹם דְּבוּכָרָה הוּא וְעֻגְלָה מִיִּלְתָּה יִסֵּא לֵאחֵ
הֵיִינוּ שְׁלִישֵׁי לְבָצֵן כְּדִפְרִישׁ" (ט'ד'א'מִרְמִין סִנְהֶדְרִין) (דף ט:). עֲבָדִי יִסֵּא לֵאחֵ
עֻגְלָה מִיִּלְתָּה אֲלֵךְ מִיִּלְתָּה שְׁוֹן חֲשִׁיבוֹת

כמו ושלישים על כולו (שמות י"ד):
בִּיצֵד קדש י"ב ב"ב בבור. פ"י בקונט'
 שזהו כלל ופרט דכבור כלל
 זכר פרט ואין בכלל אלף מה שצפרט
 והך רישא לאו פירושא דלכל זכר
 לפטר מה אלף מה מצינעמא ופירש דקטני
 אי זכר יכול אפי' יתמה נקבה לפניו ת"ל
 פטר רחם זה לא פטר ר"ח תחלת רחם
 והיינו כלל הצריך לפטר שאין תמה יכול
 להצין מה הכלל אומר עד שיצוה הפרט
 ופירשו לפי שיש לפרש כבור כלמה
 דדקין כבור כלל הולדות או כבור
 לרחמים אע"פ שאינו כבור לוולדות
 כגון שאל דרך רחם אחר יזאל דופן
 או כבור לזכרים אע"פ שיטה נקבה
 לפניו דרך רחם בא הפרט ופירש שאינו
 קרוי כבור אלא"כ הוא כבור לרחמים
 שפטר ופתח את הרחם וכיוצא בזה שגינו
 ב' כסוי הדם (חולין פח): אלף וכסא
 צעפר יכול יכסהו צאנן או יכפה עליו
 הכיל ת"ל צעפר אין לו אלף עפר מנין
 לרצות חרסית ונעורת של פשתן כו'
 ת"ל וכסהו ומקשינן ואימא וכסהו כלל
 צעפר פרט כלל ופרט אין בכלל אלף
 מה שצפרט ומשנינן משום דהוה ליה
 כלל הצריך לפטר ואין דנין אותו בכלל
 ופרט לפי שיש לפרש כסוי בשני דרכים
 אחד דכפר הבג כגון אפן או כלי ורחם
 צדכר הדק לכך כותב צעפר ופירש

ובספרו דבר דק הנבנל זו ומספרו הכתוב מדבר ע"כ לשון הקונטרס והשגת פירושו יתכן לפי דברי רבינו דבסמך דלמר צבור לדבר אחד והיו צבור אל במספרה דשעממין אמרי דמחויבותא חכמי דלמר צבור אל לאפטר צבור אחד לא היו צבור ואלא ים ^{ים} כלל צריך לפרט לכל דבר דאי לא אפטר צבור אחד ^{ים} לא צד אחד ומיהו ים לפרט ללביי דאי לאו פטר צבור אמינא דאפי' יואל דופן אחד צבור כיון דהו צבור לוולדות ואע"ג דכלל לא הו צבור לרחמיס ור"י מפרש ^{ים} ללביי צבור רחס תריוויס וכללל ומריוויס פטר ומריוויס צריכי להדדי ובכל אחד רחס מואל כלל ההצריך לפרט ופטר צריך לכלל שכל אחד קותם דבר אחד ומפרש דבר אחד אחד דכבור משמע אפי' יואל דופן ופטר רחס ממעט ליה ופטר רחס משמע אפי' יואל אחד דופן וצבור ממעט ליה ור"מ מפרש דבין מהאב אין בחולין (סג) הו כללל ופטר גמור ^{ים} דבעלמא דכבור משמע בין הכי ובין הכי ואתאי פטרט למעטין ומוספרו משמע בין כסוי חלי צינן כסוי עפר מה שרלה ופטרט למעטין עפר דוקא ומה שנתלמוד חשבו שם כלל הצריך לפרט לאו אכפייט הכלי דההיא ביימא קאי אלא אדרשא דביי"ט דכתיבא דפטרט ובהך שעממין ^{ים} לפרושי פטר הצריך לכלל קא איתא דקדמי כפיא אי פטר רחס יכול אפי' יואל אחד יואל דופן ת"ל צבור דפי' צונטרס ואע"ג דקדמי כלל הצריך לפרט ומפטר הצריך לכלל כינר דמשמע דאחא נמי לפרושי כלל הצריך דפטר עיקר מילתא לא נקטיס אלא משום פטר הצריך לכלל: **ר"ש** א קנסיב ליה תלמודא בבור אצמא בבור דרבר אחד הו בבור. משמע לכיון דכבור ולדבר אחד הו צבור הו מחייבין אפי' יתה נקבה לפניו אי לאו פטר רחס ומיהו דריי טרפון דמספקא ליה היה לו לחייב ^{ים} מספק כמו יואל דופן אחריי דלא מועט יואל דופן מפטר רחס ור"ל דהי דלא מועט ומוספר יואל דופן מפטר רחס משום דהו ^{ים} בכלל וולדות בין לזכרים לכל נקבות לכל הפחות אחא למעטין היכי דיתא נקבה לפניו דאי לאו הכי פטר רחס דקדמ רחמנא למה ל:

הדרזן עלד הלוקח עובר פרתו

לעולם בכור לדבר אחד. דמחוסר לדבר אחד בלבד הוי בכור כדדייקינן מעיקרא ברישא: וסיפא. דמ' תרין הכי והכי קאמר אי ס"ד יצא אחד יוצא דופן זכר קדוש בכור דכתיב ור'

(א) אולי צ"ל ושפיר י"ל

עין משפט
גר מצוה

זו א מ"י פ"ב מהלכות
זכורות ה' ד [ופי"א]
מהלכות זכורים ה' טז]
טוש"ע י"ד סימן שמו סעיף
:ב

שיטה מקובצת

אָן לדרב ער ברוט' (ק' 17)
 ע' אָן אלמא דערב
 לרעב: אָן ניצא דער פּוֹל;
 אָן דופּן דערב לויכערס
 ווילדע דערב בורר דער
 וובא אחריו ודל שילדע
 אחריו דרברע דער
 דערב בורר לררח
 ויכערס ווילדע וובא
 ויכערס ודל נמח: אָן חיל
 ווכר אש: אָן דערס ניא
 ספּירעס יאָן חיל פטר דער
 ווה אל פטר אל הררס
 בחתלה כערס ככתוב חתס
 ער העבלל בר וובמסכו
 הכתוב מורב אן פטר דער
 וכר אלד נאמר דערב פּרשעס
 חיל מילי כ' ככתוב
 פּרשעס ער הרות מוסיף ער
 יכול אפי' נאזר ארז
 [תי מוכרבוט אפערס חיל
 נמח]: אָן ירענין
 משעת: אָן הבמה וכן
 יאן ער לחבין מה הכלל
 ער עבא הפּרס:
 אָן דלא משיטא אפערס
 קרנא ער דאז הכור:
 אָן יעבא חיל נמח: אָן
 לוכערס נמח: אָן כלומר
 כבור: אָן ער נסיב
 חילדא: אָן עבא נסיב
 אָן כלומר כבור:
 קרא: אָן קרא נסיב משעת:
 אָן נמי אמר' בפ' ק' אש
 יאיוו לקמח: אָן יעבא
 ער ליש: אָן חילתא ס' חיל
 חילכ מרבר מוסיף
 בוכרד ענלא (חילתא)
 [חילתא]: לאו ער עבא חיל
 ער חיל חיל ליש:
 אָן ווה אל פטר חילתא
 חיל: אָן חיל כלל
 חילדא פטר כל לדר ס' חיל
 דלדבריו אן אפערס: אָן
 ער דאז: אָן פּרשעס לראבי
 כבור: אָן חושבנ
 אָן וברך שעתין ס' אש
 וברייטא דשעתא לפרושי:
 אָן חיליב נמי יצאח חיל
 פּרשעס: אָן חיל כבור
 חילדא: אָן

רבינו גרשום (המשד)

בענין בכור האל אל הקדוש
נביא ליהד: רישא אל הקדוש
כסב חל בכור. חל מילי
הדינא ורישא אל הקדוש
חל פטר דחם כלומר בכור
אמר ת"ל בכור משמע
שדבריו ליה אציק ורישא
אחו זרעון זרעו ורישא
הכור האלו היה בכור
לחםסו ולחב אלא הכור
לחבר אחד היה בכור: ואצ"ל
לתקין לחייהו היה בכור חל
מחוסס אחא קרי חל בכור
בכור: אחא: פטר
דכור. דינו סיפא אל פטר
חם אלא לכלל מילי בעי
קושיא ורישא חל: ורישא
לעולם. ורישא גריה חל
אל זכר כול אפילו צא דר
פטר דחם עצמו הכור חל
פטר דחם וזה הבנין פטר
חם. ועשיביו חל דלא
יחל. אפילו נקבה
לפני דר חם חל פטר
דחם דייקאן מניה אלא
יצא חל לפניו דר דר
דאפילו חל בכור אלא
פטר חם אפילו צא דר
דפטר דלכא למען מניה אלא
יצא חל לפניו דר דר
דלא חל מנייה נקבה לר
(פ) חל דבכור לל מילי
חל מנייה חם: ריבוא רחל

מע לך דלכל מילי בעי בכור
נא לי: